Kulturminister Lubna Jafferys budskap om ansvarlig pengespill må forstås i lys av et sentralt veivalg i norsk politikk: Norge har en enerettsmodell, der Norsk Tipping og Norsk Rikstoto har enerett til å tilby bestemte pengespill. Begrunnelsen er at spilltilbudet skal kunne styres og begrenses av hensyn til samfunn og folkehelse – ikke først og fremst utvides for å møte kommersiell etterspørsel.

Når Jaffery argumenterer for modellen, er hovedpoenget at den skal gjøre det mulig å forebygge spilleproblemer og beskytte mennesker som er særlig utsatt for skade. Det er en politisk begrunnelse, ikke et løfte om at ingen vil få problemer med pengespill. Et viktig spørsmål er derfor hvordan prinsippet blir omsatt i praksis: Hvilke begrensninger gjelder for spillene, hvem følger opp risiko, og hvordan sikres tillit til selskapene som staten eier?

Et annet spørsmål oppstår når politikere går inn i styreverv i offentlig eide selskaper. Styrehonorar og økonomiske interesser er relevante for åpenheten rundt slike verv, men honoraret alene forteller ikke om en person har gjort noe galt. Det viser derimot hvorfor oppnevninger, habilitet og eierskap bør kunne etterprøves.

Enerettsmodellen: et politisk virkemiddel for ansvarlig spill

Enerettsmodellen innebærer at staten lar utvalgte selskaper tilby bestemte pengespill, samtidig som myndighetene fastsetter regler for virksomheten. Modellen skiller seg fra et lisenssystem, der flere kommersielle aktører kan få tillatelse til å tilby spill dersom de oppfyller bestemte krav.

Jafferys argumentasjon følger den etablerte begrunnelsen for norsk pengespillpolitikk: Når staten begrenser hvem som kan tilby spill, kan den i større grad styre hvor omfattende tilbudet er og hvilke rammer som gjelder. Målet er å forebygge spilleproblemer, begrense skadevirkninger og sikre at overskudd fra pengespill går til samfunnsnyttige formål.

Det betyr ikke at enerett i seg selv fjerner risiko. Også spill fra et statlig eid selskap kan føre til tap og spilleproblemer. Modellen forutsetter derfor tiltak som ansvarlige tapsgrenser, muligheter for utestenging, informasjon om risiko og oppfølging av spillere som viser tegn på problematisk spill. I tillegg må myndighetene kontrollere at reglene faktisk virker.

Hva ligger i «å beskytte sårbare spillere»?

Uttrykket handler om mer enn å gi spillere en generell advarsel. Det peker mot en politikk der tilbyderne skal ta ansvar for risikoen ved produktene sine, og der myndighetene skal kunne gripe inn. Sårbare spillere kan være personer som har mistet kontrollen over spillingen, mennesker med økonomiske eller psykiske belastninger, eller personer som er i ferd med å utvikle et problem.

I praksis kan forebygging blant annet innebære:

- grenser for hvor mye en spiller kan sette inn eller tape
- verktøy for å ta pauser eller stenge seg ute fra spill
- oppfølging når spillmønstre gir grunn til bekymring
- tydelig informasjon om sannsynlighet, risiko og hjelpetilbud
- begrensninger på markedsføring som kan ramme utsatte grupper

Dette er tiltak som må vurderes konkret. Det er ikke tilstrekkelig å vise til at et selskap er statlig eid eller at modellen har et sosialt formål. Beskyttelsen av sårbare spillere avhenger også av hvilke mål selskapet får,

hvordan styret følger opp risiko, og hvordan staten som eier kontrollerer resultatene.

Enerettsmodellen – begrunnelse og kontrollspørsmål

Den korte versjonen av **enerettsmodellen begrunnelse** er at staten mener et kontrollert tilbud er bedre egnet enn et bredt kommersielt marked til å forebygge skade. Tilhengerne viser gjerne til at myndighetene kan begrense spill, regulere markedsføring og la overskuddet gå til samfunnsformål. Motargumentet er at en enerettsmodell må kunne dokumentere at den faktisk reduserer skade, og at spillere ikke bare flytter seg til uregulerte tilbud.

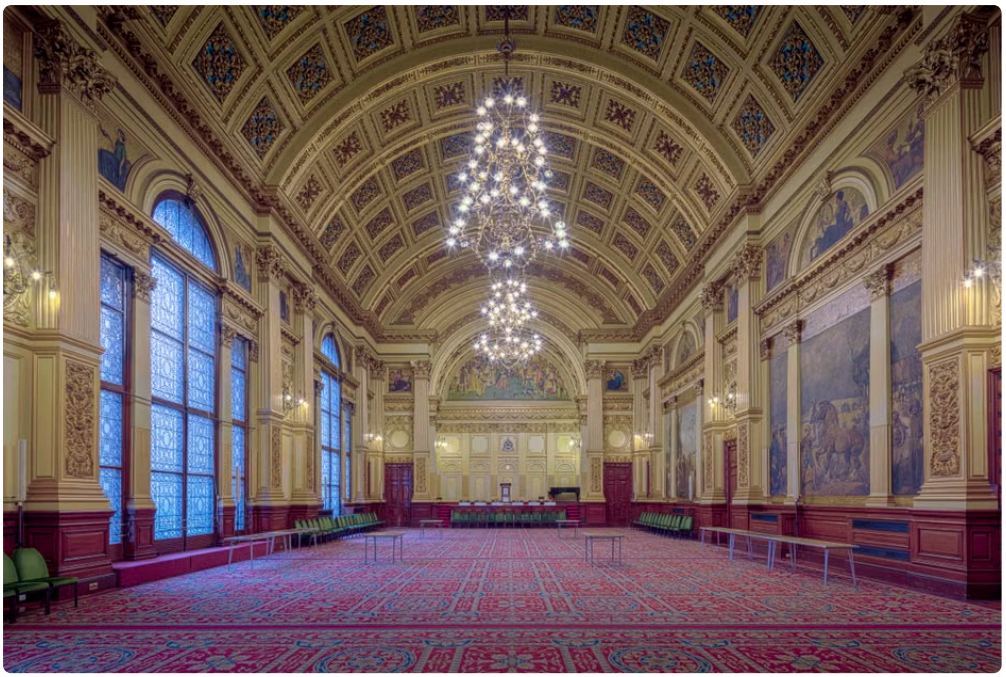

Det er derfor nyttig å skille mellom tre spørsmål:

1. **Formålet:** Hva sier regjeringen at modellen skal oppnå?
2. **Virkemidlene:** Hvilke regler og tiltak skal beskytte spillerne?
3. **Resultatene:** Viser tilgjengelige tall og evalueringer at tiltakene virker?

Jafferys politiske forsvar for enerettsmodellen handler først og fremst om formålet og virkemiddelvalget. En grundig vurdering av hvor godt modellen fungerer, krever i tillegg at man undersøker data om spilleproblemer, spillernes bruk av verktøy og utviklingen i både regulerte og uregulerte tilbud.

Statlig eierskap og oppnevning av styret

Norsk Tipping er et statlig eid selskap. Staten utøver eierskapet gjennom ansvarlig departement og generalforsamlingen, som blant annet behandler saker som gjelder selskapets styring. Styret har ansvar for selskapets overordnede ledelse og kontroll, innenfor rammene som følger av lovverk, vedtekter og eierstyring.

Dette gjør oppnevning av styremedlemmer viktig. Styret skal ha kompetanse til å føre kontroll med virksomheten, forstå risikoen i pengespillmarkedet og ivareta selskapets formål. Samtidig må oppnevningene være åpne nok til at offentligheten kan se hvem som er valgt, hvilke roller de har, og hvilke økonomiske vilkår som gjelder.

Det er også nødvendig å holde rollene fra hverandre. Kulturministerens politiske ansvar for pengespillpolitikken er ikke det samme som styrets ansvar for selskapet. Eierskapsstyring skal sette mål og rammer, mens styret skal ivareta selskapets ledelse og kontroll. En ryddig rollefordeling bidrar til at politiske hensyn ikke blir forvekslet med enkeltbeslutninger i selskapets drift.

Politikeres overgang til styreverv

At tidligere politikere tar styreverv, er ikke i seg selv bevis på at noe er galt. Politikere kan ha erfaring med forvaltning, økonomi og offentlig styring som er relevant for et styre. Men overgangen kan reise spørsmål om uavhengighet, habilitet og tillit – særlig når vervet gjelder et selskap som staten eier og som er tett knyttet til politiske mål.

De viktigste spørsmålene er konkrete: Hvem foretok oppnevningen? Hvilke kvalifikasjoner ble lagt til grunn? Har styremedlemmet andre roller eller økonomiske interesser som må opplyses? Og finnes det saker der personen bør tre til side fordi vedkommende har en særskilt tilknytning?

Habilitetsregler skal håndtere situasjoner der personlige eller økonomiske interesser kan svekke tilliten til en avgjørelse. De er ikke en generell mistanke mot politikere. Det avgjørende er at mulige interessekonflikter blir identifisert og behandlet etter gjeldende regler, og at håndteringen kan etterprøves.

Styrehonorar og økonomiske interesser

Et konkret eksempel på hvorfor styreverv fortjener offentlig oppmerksomhet, er honoraret til styrelederen i Norsk Tipping. I priseksempelet her er honoraret oppgitt til **338 970 kroner i 2026**. Tallet bør leses sammen med vedtaket i generalforsamlingens protokoll: Det er et honorar for et styreverv, ikke i seg selv dokumentasjon på en uregelmessighet eller på at noen har påvirket politiske beslutninger for personlig vinning.

Opplysning Hva den viser Hva den ikke viser alene 338 970 kroner i styrehonorar i 2026 Et økonomisk vilkår knyttet til styreledervervet, slik det er oppgitt i priseksempelet At honoraret er ureglementert, eller at styrelederen har handlet i strid med rollen Statlig eierskap At staten har en formell eierrolle og kan utøve eierskap gjennom fastsatte organer At departementet avgjør alle enkeltsaker i selskapets drift Politisk bakgrunn hos et styremedlem En mulig relevant erfaring som bør vurderes opp mot vervets krav At personen automatisk er inhabil eller mangler nødvendig kompetanse

Et honorar kan være legitim betaling for ansvar, tidsbruk og kompetanse. Samtidig er beløpet relevant for offentligheten fordi det gjør den økonomiske siden av vervet synlig. For å forstå helheten bør leseren undersøke hvordan honoraret er vedtatt, om det gjelder et helt år eller en avgrenset periode, og hvilke oppgaver og ansvar som følger med vervet.

Slik kan du kontrollere opplysningene

Offentlige dokumenter gir et bedre grunnlag enn løse påstander eller klipp fra sosiale medier. To nyttige verktøy er:

- **PDF-protokoll fra Norsk Tippings generalforsamling på regjeringen.no:** Bruk protokollen til å kontrollere hva generalforsamlingen behandlet og vedtok, blant annet opplysninger om styret og godtgjørelser. Se etter dato, sakstittel og den konkrete formuleringen i vedtaket. Finn dokumenter på regjeringen.no.
- **Stortinget.no – representantbiografi:** Bruk biografien til å kontrollere en politisk persons verv og bakgrunn. Den kan bidra til å avklare tidslinjer og roller, men er ikke alene dokumentasjon på hvorfor et styreverv ble tildelt. Søk i representantbiografiene på Stortinget.no.

For å etterprøve et styrehonorar bør man sammenholde protokollen med selskapets årsrapport og eventuelle opplysninger om styresammensetning. For å vurdere en politisk uttalelse bør man finne den opprinnelige talen, pressemeldingen, stortingsdebatten eller det skriftlige svaret. En oppsummering kan forklare budskapet, men bør ikke presenteres som et ordrett sitat med mindre ordlyden er kontrollert mot kilden.

Hva betyr dette for Jafferys budskap?

Jafferys hovedlinje er at enerettsmodellen skal gi staten bedre mulighet til å styre spilltilbudet og beskytte dem som står i fare for å utvikle spilleproblemer. Det er et argument for en bestemt politisk modell. Det er ikke det samme som at modellen automatisk lykkes, eller at alle beslutninger i Norsk Tipping dermed er hevet over kritikk.

For velgerne er det derfor rimelig å stille to typer spørsmål samtidig. Det første gjelder resultatene: Fungerer tiltakene for å forebygge spilleproblemer, og når de fram til de mest sårbare spillerne? Det andre gjelder styringen: Er oppnevningene til styret åpne, er honorarene synlige, og håndteres økonomiske interesser og habilitet på en måte som tåler offentlig innsyn?

Den viktigste lærdommen er at ansvarlig spillpolitikk krever mer enn gode intensjoner. Enerettsmodellen må begrunnes, styres og evalueres. Og når staten både setter spillpolitikken og eier Norsk Tipping, er åpenhet om oppnevninger, styrehonorar og økonomiske interesser en del av https://ringeriksavisa.no/arkiv/item/12932-ap-politikere-har-fatt-betalte-styreplasser-i-spillmonopolet tilliten modellen er avhengig av.